

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท จังหวัดชัยภูมิ ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยศึกษาข้อมูลในเชิงปริมาณ (Quantitative data) แล้วนำผลที่ได้มาบรรยายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องและอธิบายตัวแปรที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท จังหวัดชัยภูมิ

5.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

5.1.1 เพื่อศึกษาระดับความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท จังหวัดชัยภูมิ

5.1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท จังหวัดชัยภูมิ

5.1.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท จังหวัดชัยภูมิ

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยศึกษาข้อมูลในเชิงปริมาณ (Quantitative data) ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลายแนวคิดทฤษฎี ประกอบด้วย ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุ แนวคิดเกี่ยวกับภาวะสุขภาพ แนวคิดเกี่ยวกับแรงสนับสนุนทางสังคม แนวคิดเรื่องสวัสดิการสังคม ตลอดจนการศึกษาลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการศึกษา การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจากประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาลและนอกเขตสุขาภิบาล และเป็นผู้ที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนการสำรวจของสถานีอนามัยประจำตำบลของจังหวัดชัยภูมิ (ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2539) จำนวนทั้งหมด 400 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นได้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดสอบกับผู้สูงอายุ

ในเขตอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ผู้วิจัยไม่ได้เลือกเป็นประชากรตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) ได้ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสัมภาษณ์ทั้งชุดเท่ากับ 0.8158 ซึ่งจัดว่าเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีค่าความเชื่อถือได้ในระดับสูง

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS / PC⁺ (Statistical Package for the Social Science / Personal Computer) สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับระดับความต้องการด้านบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท ด้วยค่าไค - สแควร์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์ และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนในการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดชัยภูมิ

5.3 ผลการวิจัย

5.3.1 ระดับความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดชัยภูมิ

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดชัยภูมิมีความต้องการบริการสวัสดิการสังคมรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.693 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.448 และเมื่อแยกศึกษาระดับความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในแต่ละด้านปรากฏผลดังนี้

- 1) บริการด้านสุขภาพอนามัย ผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดชัยภูมิมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.753 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.460
- 2) บริการด้านการจัดการศึกษา ผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดชัยภูมิมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.580 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.644
- 3) บริการด้านการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดชัยภูมิส่วนใหญ่มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.378 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.719
- 4) บริการด้านการส่งเสริมอาชีพและความมั่นคงของรายได้ ผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดชัยภูมิมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.688 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.539

5.3.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดชัยภูมิ

จากการทดสอบสมมติฐานการศึกษาและการศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับระดับความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในลักษณะความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร (Bivariate Relationship) เพื่อหาทิศทางและระดับความสัมพันธ์ โดยใช้วิธีการทดสอบด้วยค่าไค - สแควร์ และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุได้แก่

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย การศึกษา และอาชีพหลักของผู้สูงอายุ โดยมีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 7.06278, และ 31.75696 ตามลำดับ
- 2) ปัจจัยด้านครอบครัว ประกอบด้วย ลักษณะโครงสร้างครอบครัว ค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 17.94624 การดูแลของครอบครัว และสัมพันธ์ภาพในครอบครัว โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเท่ากับ 0.4483 และ 0.4420 ตามลำดับ
- 3) ปัจจัยด้านภาวะสุขภาพ ประกอบด้วยปัจจัยเดียว คือ ภาวะสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.4493
- 4) ปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วยปัจจัยเดียว คือ แรงสนับสนุนทางสังคมที่เป็นนามธรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.4172

5.3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในสังคมชนบทจังหวัดชัยภูมิ

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์หลายตัวแปร (Multivariate Relationship) ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดชัยภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย การดูแลของครอบครัว ภาวะสุขภาพจิต แรงสนับสนุนทางสังคมที่เป็นนามธรรม แรงสนับสนุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรม เพศ และการไม่มีอาชีพหลัก โดยปัจจัยที่มีผลมากที่สุดคือ การดูแลของครอบครัว รองลงมาคือ ภาวะสุขภาพจิต แรงสนับสนุนทางสังคมที่เป็นนามธรรม แรงสนับสนุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรม เพศหญิง และการไม่มีอาชีพหลัก ตามลำดับ โดยปัจจัยทั้ง 6 ดังกล่าว ได้ร่วมกันอธิบายความผันแปรของความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดชัยภูมิ ได้ร้อยละ 35.74

5.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวและชุมชนได้มีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดแนวทางพัฒนาต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เพราะสถาบันครอบครัวและชุมชนมีความใกล้ชิด และสามารถเข้าใจถึงความต้องการของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะบทบาทในการดูแล และการให้ความสนับสนุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ ทั้งในลักษณะที่เป็นนามธรรมและที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่มีความรู้สึกหัวเหว่ เกิดความอบอุ่น และมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น

2) ควรส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีอาชีพหลักทำ เพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุมีเวลาว่างมากนัก จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าเหว่ได้ และยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้ที่แน่นอนสำหรับใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เป็นการลดภาระการดูแลในเรื่องค่าใช้จ่ายแก่สมาชิกในครอบครัว และเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวด้วย ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจว่าตนเองมีบทบาทสำคัญต่อครอบครัว เช่น การส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละท้องถิ่น

5.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงการวิจัย

1) ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเมืองกับผู้สูงอายุในเขตชนบท เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการด้านบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในบริการด้านสุขภาพอนามัย บริการด้านการจัดการศึกษา บริการด้านที่อยู่อาศัย ตลอดจนบริการด้านการส่งเสริมอาชีพและความมั่นคงของรายได้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร และมีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลทำให้ความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเมืองและเขตชนบทมีความแตกต่างกัน

2) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึกและถูกต้องนำมายืนยัน หรือตรวจสอบผลงานวิจัยที่ได้ศึกษาไปแล้ว ซึ่งจะทำให้เกิดความชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น

3) ควรมีการศึกษาในระดับมหภาคเพื่อให้เกิดความครอบคลุมในเรื่องบริการสวัสดิการสังคมที่กว้างขวางขึ้น ซึ่งจะทำได้ข้อมูลที่เพียงพอสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป เพราะผลการวิจัยครั้งนี้เป็นผลการวิจัยที่ครอบคลุมเฉพาะประชากรผู้สูงอายุในเขตชนบท จังหวัดชัยภูมิเท่านั้น ไม่สามารถนำไปอ้างอิงประชากรกลุ่มอื่น ๆ ได้

4) ส่งเสริมให้มีการวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุต่อไป โดยเน้นในปัญหาทางด้านสังคมของผู้สูงอายุ เช่น การขาดสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลในครอบครัว การขาดการดูแลจากบุคคลในครอบครัว และบุคคลอื่นในสังคม เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาใช้กำหนดแนวทางและทิศทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาประชากรผู้สูงอายุ เพราะในปัจจุบันการวางแผนพัฒนาผู้สูงอายุยังมีความต้องการข้อมูลต่าง ๆ อีกมาก

5.4.3 ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

1. ควรส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีการดูแลผู้สูงอายุให้เหมาะสม โดยให้สิ่งสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการให้มากที่สุด โดยเฉพาะความต้องการที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพทางร่างกายเสื่อมถอยช้าลง และจะมีผลต่อไปถึงสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสำคัญและเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม เมื่อผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากครอบครัวที่ดีแล้วภาระของรัฐที่จะต้องให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุก็จะลดน้อยลง

2. การจัดบริการด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุนั้น นอกจากจะเป็นบทบาทหน้าที่ของรัฐแล้ว ควรจะมีการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรในภาคเอกชนที่มีอยู่มากมายในสังคม เพื่อให้มีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุด้วย ทั้งนี้การดำเนินงานของภาคเอกชนจะมีความคล่องตัวกว่าหน่วยงานของรัฐ ซึ่งติดขัดอยู่กับกฎระเบียบต่าง ๆ ของหน่วยงาน ดังนั้น หากมีการประสานงานกับหน่วยงานในภาคเอกชนที่ดีแล้ว ผลดีก็จะเกิดแก่ผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือจากสังคมเท่าเทียมกับบุคคลกลุ่มอื่น ๆ

3. ส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงของสถาบันครอบครัว เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม โดยเฉพาะสมาชิกในครอบครัวให้รู้จักบทบาทหน้าที่ในการดูแลตนเองและสมาชิกในครอบครัว สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว มองเห็นความสำคัญของสมาชิกทุกคนในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เมื่อความรักความอบอุ่นเกิดขึ้นในครอบครัวแล้วปัญหาต่าง ๆ ในสังคมที่มีผลสืบเนื่องมาจากปัญหาครอบครัวก็จะไม่เกิดขึ้นในสังคมต่อไป